

Rädda Barnens remissvar på SOU 2025:114 Skärpningar i lagen om särskild kontroll av vissa utlänningar och utlänningslagen

Inledning

Rädda Barnen har beretts möjlighet att svara på remiss angående utredningen Skärpningar i lagen om särskild kontroll av vissa utlänningar och utlänningslagen (SOU 2025:114). Rädda Barnen svarar på remissen utifrån ett barnrättsperspektiv med FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) som grund. Till stöd i tolkningen av barnkonventionen använder sig Rädda Barnen främst av uttalanden från FN:s kommitté för barnets rättigheter (FN:s barnrättskommitté).

Rädda Barnen vill inledningsvis fästa särskild uppmärksamhet vid att det just nu finns ett stort antal pågående utredningar, presenterade utredningar och redan beslutade regeländringar inom migrationsområdet, och även specifikt kopplat till regelverk för uppsikt och förvar, vars sammantagna konsekvenser för barn är svåra att överblicka. Samtidigt menar Rädda Barnen att det är tydligt att redan beslutade regeländringar inom migrationsområdet bidragit till en försvagad barnrätt för de barn som berörs. Rädda Barnen anser att regeringen allvarligt brister i ansvar om man går vidare med ytterligare lagändringar utan att först utvärdera vilka konsekvenser redan genomförda reformer har fått för enskilda, inklusive konsekvenserna för barn.

I dagsläget är det få barn som sätts i svenska förvar och därmed frihetsberövas. Ur ett barnrättsligt perspektiv ser Rädda Barnen detta som positivt och något som bör värnas. Det är av stor vikt att ändringar i regelverk kopplat till uppsikt och förvar görs med respekt för barnrätten och Sveriges skyldigheter gentemot barnkonventionen. Rädda Barnen har i sitt remissvar gällande SOU 2025:16 Ett nytt regelverk för uppsikt och förvar lyft stark kritik mot omfattande förslag som på olika sätt underlättar för att barn sätts i förvar, att barn placeras där under längre perioder och att fler barn separeras från en förälder under längre perioder. Rädda Barnen finner det därför problematiskt att ytterligare förslag om striktare regler för förvar, som dessutom innefattar barn, presenteras innan regering och riksdag har tagit beslut om de förslag som lades fram i SOU 2025:16.

Sammanfattning av Rädda Barnens synpunkter

- Rädda Barnen ser med oro på flera av utredningens förslag ur ett barnrättsligt och rättssäkerhetsperspektiv, som tillsammans riskerar att barn frihetsberövas eller övervakas på godtyckliga grunder under långa perioder samt att de separeras från sina föräldrar på obestämd tid. Rädda Barnen menar också att utredningens barnkonsekvensanalys innehåller direkta brister samt är ofullständig och att flera av förslagen inte kan anses vara proportionerliga sett till de risker för barn som föreligger. Rädda Barnen ser med särskild oro på hur utredningen väljer att tolka barnkonventionen till fördel för staten att kunna behålla ett barn frihetsberövat under längre perioder, det vill säga tvärtemot barnkonventionens själva syfte och grund. Rädda Barnen avstyrker därför:

- 5.8.1 Tidsgränsen för förvar av vuxna ska tas bort
 - 5.8.2 Tidsgränsen för förvar av barn ska förlängas
 - 12.15.2 Förvar
 - 7.8.8 Elektronisk övervakning av underåriga personer
- Rädda Barnen vill särskilt lyfta att barn både kan vara offer och förövare kopplat till gängkriminalitet och ifrågasätter därför bristen på relevant analys i kapitel 12 Avlägsnande och kontroll av utlänningar som tillhör eller verkar för kriminella nätverk.
 - Rädda Barnen konstaterar att utredningen, trots förslag om fler barn i förvar under längre perioder, saknar en analys över vilka anpassningar och utformningar som skulle behöva göras i förvaren för att säkerställa barns rättigheter under tiden som barnet är frihetsberövat.
 - Rädda Barnen anser det anmärkningsvärt att utredningen inte föreslår en nedre åldersgräns för förvar och elektronisk övervakning för barn sett till de omfattande skärpningar som förslagen i denna utredning samt i SOU 2025:16 skulle innebära för barn.
 - Rädda Barnen föreslår att en portalparagraf om barnets bästa bör föras in i LSU, för att säkerställa att bedömningar av barnets bästa alltid görs när en åtgärd kan beröra ett barn och för ge barnets bästa som tillvägagångssätt fullt genomslag.

Rädda Barnens synpunkter på de enskilda förslagen

Rädda Barnen ger synpunkter endast på utvalda delar av utredningens förslag, delar som vi anser har synnerligen stor vikt för barn och hur barnets rättigheter tolkas och tillämpas. Övriga förslag i utredningen lämnas utan kommentar och vare sig av- eller tillstyrkes av Rädda Barnen.

Förvar för vuxna

Rädda Barnen ser mycket allvarligt på att separera ett barn ifrån en förälder, när det görs av andra skäl än för barnets bästa, då det står i strid med barnkonventionen, artikel 9. Vi ser tydligt bland de barn vi möter att det är vanligt att utveckla psykisk ohälsa som en direkt följd av en långvarig separation från en förälder i förvar. Vi ser redan idag stora brister i bedömningar som görs av barnets bästa i beslut som rör förvar av en förälder. Därför är det av särskilt stor vikt att granska utredningens förslag som gäller vuxna utifrån ett barnrättsperspektiv, då många förvarstagna också är föräldrar.

5.8.1 Tidsgränsen för förvar av vuxna ska tas bort

Rädda Barnen avstyrker förslaget.

Enligt förslaget ska tidsgränsen för vuxen i förvar tas bort. Utredningen saknar helt i sitt förslag en analys kring vilka konsekvenser detta kan få för barn. Rädda Barnen vill här betona vikten av att göra en bedömning av barnets bästa och vill understryka den påfrestning som

det innebär för ett barn att separeras från en förälder, som stått för omsorg och trygghet, och den stora inverkan det kan få, på lång och kort sikt i barnets liv. Att dessutom separera ett barn från en förälder på obestämd tid riskerar att vara än mer skadligt sett till barnets hälsa och utveckling.

Rädda Barnen vill också betona att tidsmässigt obegränsade frihetsberövanden i sig utgör ett hot mot synen på rättsstaten som förutsägbar och säker, varför förslag som syftar till att ta bort reglering av tidsgränser bör anses negativa även ur ett demokratiskt perspektiv. Utredningen hänvisar till att den enskildes rättigheter kan tillgodoses bland annat genom principen om att förvar ska användas under så kort tid som möjligt. Rädda Barnen menar att den principen skulle försvagas om tidsgränsen tas bort och bli svårare för enskilda beslutsfattare att följa i sin myndighetsutövning. Vidare menar Rädda Barnen att utredningen inte gjort tillräckligt gällande hur behovet som föranleder förslaget står i proportion till de stora risker som förslaget kommer med, bland annat vad gäller konsekvenser för barn till de vuxna som tas i förvar.

Förvar för barn

Att frihetsberöva ett barn är en mycket repressiv åtgärd och något som staten, i enlighet med sina åtaganden gentemot barnkonvention, har en skyldighet att förhindra. FN:s barnrättskommitté har slagit fast att barn aldrig ska placeras i förvar av skäl som rör deras egen eller deras föräldrars migrationsstatus, att detta ska upphöra, förbjudas i lag och att förbudet ska genomföras i praktiken.¹ FN:s barnrättskommitté har också, vid sin senaste granskning av Sveriges genomförande av barnkonventionen, uppmanat Sverige att förbjuda och förhindra att barn placeras i förvar.²

5.8.2 Tidsgränsen för förvar av barn ska förlängas samt 12.15.2 Förvar

Rädda Barnen avstyrker förslagen, som båda avser att utöka tiden för hur länge ett barn kan vara placerat i förvar; 6+6 månader för placering enligt LSU och 3+3 månader vid placering enligt förslaget om polisiära utvisningsärenden.

Som Rädda Barnen framför i sitt remissvar till SOU 2025:15 Ett nytt regelverk för uppsikt och förvar, är frihetsberövande av ett barn skadligt och något staten har skyldighet att skydda barn ifrån. Barn har, enligt artikel 9 i barnkonventionen, en rätt att inte separeras från sina föräldrar om det inte sker för barnets bästa.

Förslagen innebär att barn både skulle kunna tas i förvar och utvisas utan sina föräldrar samt omfatta barn som inte har blivit dömda för brott, utan som misstänks kunna utgöra ett hot mot nationell säkerhet, allmän ordning eller anses vara kopplat till ett kriminellt nätverk. Rädda Barnen menar att dessa grunder är vaga och att risken för godtycklighet blir stor för

¹ Gemensam allmän kommentar nr 4 (2017) av FN:s kommitté för skydd av migrantarbeters och deras familjers rättigheter och nr 23 (2017) av FN:s kommitté för barnets rättigheter om staternas skyldigheter rörande barns mänskliga rättigheter inom ramen för internationell migration i ursprungs-, transit-, destinations- och återvändandeländer. Punkt 5.

² FN:s kommitté för barnets rättigheter. Sammanfattande slutsatser och rekommendationer om Sveriges kombinerade sjätte och sjunde periodiska rapport (CRC/C/SWE/CO/6-7). Punkt 43.c.

när ett barn kan frihetsberövas och inte. Enligt förslaget ska dessutom det kunna pågå under en, i ett barns liv, lång period. Rädda Barnen anser därför inte förslaget vara proportionerligt. Rädda Barnen menar också att dessa förslag riskerar att strida mot en av barnkonventionens grundprinciper om alla barns rätt till likabehandling (artikel 2). Att införa ett regelverk som underlättar frihetsberövandet av vissa barn på godtyckliga grunder skulle innebära att staten brister i sitt ansvar att skydda alla barn från diskriminering.

Utredningen konstaterar att artikel 37 b i barnkonventionen bland annat fastslår att inget barn olagligt eller godtyckligt får berövas sin frihet. Om ett frihetsberövande sker så får det endast användas som en sista utväg och för kortast lämpliga tid. Utredningen hävdar att ordvalet "lämpliga" ger utrymme för ett längre frihetsberövande av ett barn än om det hade formulerats "kortast möjliga". Rädda Barnen vill påminna utredningen och regeringen om att artikel 37 i barnkonventionen ska tolkas tillsammans med övriga artiklar i barnkonventionen, samt utifrån barnkonventionens syfte. Syftet är att frihetsberövande av barn till alla buds ska undvikas och om så sker ska det vara för så kort tid som möjligt. Kortast lämpliga tid bör därför i sammanhanget tolkas som kortast lämpliga tid *för barnet*, inte för staten att frihetsberöva ett barn. Rädda Barnen ser med oro på utredningens tolkning av barnkonventionen och konstaterar att det i sig riskerar att leda till lagförslag som inte är förenliga med barnrätten.

För att leva upp till barnkonventionens krav på "kortast lämpliga tid", föreslår utredningen i båda fallen att beslutet om förvar ska omprövas av domstol minst en gång varje månad. Rädda Barnen anser att detta är för lång tid mellan omprövningar. När barn häktas, ska häktningen prövas var fjortonde dag, för att säkerställa att en person inte är frihetsberövad längre än absolut nödvändigt. Om tiden för hur länge ett barn kan placeras i förvar förlängs enligt förslaget, anser Rädda Barnen att omprövning bör ske åtminstone var fjortonde dag, helst oftare. FN:s barnrättskommitté har i sina senaste rekommendationer till Sverige, uppmanat staten att säkerställa att grund för häktning omprövas oftare än dagens 14 dagar.³

Rädda Barnen ser det som en stor brist i utredningen att det saknas en analys över vilka anpassningar och utformningar som skulle behöva göras i förvaren för att säkerställa barns rättigheter under tiden som barnet är frihetsberövat. En sådan analys skulle behöva beröra allt från den fysiska miljön och tillgång till stöd, rehabilitering, vård, skolgång och en meningsfull fritid. Analysen skulle behöva utgå ifrån barnkonventionen, och bland annat artikel 37 som innehåller bestämmelser om behandling och förhållanden för barn som är frihetsberövade samt artikel 6 (rätten till utveckling), artikel 24 (rätten till vård), artikel 28 (rätten till utbildning) och artikel 31 (rätten till fritid och lek).

Rädda Barnen vill också tydligt problematisera att det i utredningen inte finns något förslag på en nedre åldersgräns för barn i förvar. En sådan gräns finns visserligen inte i dagsläget, men sett till de påtagliga skärpningar som föreslås för barn i denna utredning samt i SOU 2025:16 är det anmärkningsvärt att utredningen inte lyfter åldersperspektivet som ett sätt att säkerställa barns rätt till att i möjligaste mån skyddas från frihetsberövanden.

³ FN:s kommitté för barnets rättigheter. Sammanfattande slutsatser och rekommendationer om Sveriges kombinerade sjätte och sjunde periodiska rapport (CRC/C/SWE/CO/6-7). Punkt 45 (f).

7.8.8 Elektronisk övervakning av underåriga personer

Rädda Barnen avstyrker förslaget om att barn ska kunna övervakas med fotboja. Även om Rädda Barnen instämmer med utredningens bedömning om att det är en mindre ingripande åtgärd än förvar, så anser Rädda Barnen att fotboja på barn som inte har begått brott riskerar att kränka barnets integritet, är stigmatiserande och kan leda till psykiskt lidande. Precis som Rädda Barnen anförde i sitt remissvar till SOU 2025:15 Ett nytt regelverk för uppsikt och förvar, anser Rädda Barnen att övervakning med elektronisk fotboja är en kriminalpolitisk åtgärd som inte bör användas på barn i andra syften än när dessa ska avtjäna ett straff.

Rädda Barnen finner det också, precis som i vårt tidigare remissvar, att det är anmärkningsvärt att ingen nedre åldersgräns föreslås. Detta också utifrån att utredningen själv uttalar att det främst kommer att användas på barn som är mellan 15 och 17 år gamla.

Kapitel 12 Avlägsnande och kontroll av utlänningar som tillhör eller verkar för kriminella nätverk

I kapitlet föreslås bl.a. att polisen ska ges möjlighet att initiera ett utvisnings- eller avvisningsärende hos Migrationsverket, om polisen anser att personen tillhör eller verkar för kriminella gäng. Personen behöver inte vara dömd för ett enskilt brott, utan koppling till det kriminella nätverket räcker. Av resonemanget kring förslaget framgår inte någonstans huruvida barn också kan innefattas i detta, men det framgår i senare förslag att så är fallet, när det kommer förslag om hur länge barn kan vara placerat i förvar eller ställt under uppsikt.

Rädda Barnen finner det anmärkningsvärt att utredningen inte på något sätt har analyserat och resonerat kring den speciella situation som rör barn i kriminella nätverk, innan förslagen läggs fram. Dels kan det röra sig om barn som inte har blivit dömda för något brott, dels om barn som många gånger både är förövare och offer. Många barn som är involverade i kriminella nätverk har blivit det genom handlingar som kan ses vara brottsliga – barn blir groomade, hotade eller tvingade in i nätverken. Det finns numera även ett brott om att rekrytera barn in i kriminalitet, som visar på att dessa barn är brottsoffer. Utredningen för inget resonemang kring detta eller gör avvägningar huruvida barn ska undantas eller inte från denna polisiära möjlighet. Detta är en stor brist i utredningen som Rädda Barnen uppmanar regeringen att åtgärda i det fortsatta beredningsarbetet med utredningens förslag.

Avslutande reflektioner

Utredningen konstaterar att LSU inte innehåller någon portalparagraf om barnets bästa och att detta i tidigare utredningar inte har ansetts behövas, då barnkonventionen numera gäller som svensk lag varför det då kan anses självklart att en bedömning av barnets bästa ska göras i varje enskilt fall.

Rädda Barnen delar uppfattningen hur detta bör fungera i teorin. Dessvärre har Rädda Barnen sett motsatsen i praktiken och följt ärenden inom olika rättsområden där barnets bästa inte används och viktas på ett sätt som är förenligt med barnkonventionen. Det Rädda Barnen kan konstatera är att det oftare sker inom de rättsområden där en portalparagraf faktiskt finns på plats, även om brister kan förekomma även då. Även lagstiftaren har konstaterat detta i propositionen till inkorporeringen, och förordar därför i denna att en fortsatt transformering

av barnkonventionens bestämmelser är nödvändig för att syftet med att göra barnkonventionen som lag, ska få fullt genomslag. Detta gäller i synnerhet barnets bästa som tillvägagångssätt.⁴

Utifrån att utredningen föreslår lagstiftning som kraftigt inskränker barnets rörelsefrihet och inkluderar frihetsberövande av barn, där, som utredningen själv beskriver, proportionalitetsbedömningar blir en viktig aspekt för rättstillämparen att använda sig av, anser Rädda Barnen att det är befogat att införa en portalparagraf om barnets bästa i LSU, för att säkerställa att dessa bedömningar görs i alla ärenden som rör barn, vilket även inkluderar ärenden som rör vuxna föräldrar. Rädda Barnen uppmanar därför regeringen att inkludera en sådan bestämmelse i den fortsatta beredningen av utredningens förslag.

Stockholm 3 mars 2026

Sara Damber
Avdelningschef Sverigeprogrammet
Rädda Barnen

⁴ Prop 2017/18:186 Inkorporering av FN:s konvention om barnets bästa. Sid 95 ff.